

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СПРИЙНЯТТЯ ОБРАЗУ ЦИВІЛЬНОГО ПСИХОЛОГА ТА ПСИХОЛОГА ДСНС УКРАЇНИ

Боснюк В.Ф.

кандидат психологічних наук,

*старший викладач кафедри психології діяльності в особливих умовах
Національного університету цивільного захисту України*

Гончаренко К.С.

курсант 2 курсу соціально-психологічного факультету

Національного університету цивільного захисту України

Summary. In this work the features of image perception psychologist population. Constructed semantic profiles scales image perception civilian psychologist and psychologist SES of Ukraine. Found that the most pronounced characteristics of the image of civil psychologist acting intelligence, responsibility, reliability, validity, activity, respect for the individual and call confidence. The main characteristics of the image of a psychologist SES of Ukraine discipline, organization, responsibility, courage and challenge pride.

Keywords: image, psychologist, features.

Актуальність теми. З точки зору розвитку психологічної служби проблема формування образу відноситься до числа найбільш актуальних, тому що в масовій свідомості сформувався спотворений прототип психолога і чим він займається, та навіть часто абсурдне тлумачення діяльності психолога [1, 2]. Це заважає популяризації та розвитку психологічної науки та формування позитивного іміджу психолога в цілому. Ситуація настільки складна, що вимагає системного підходу до вирішення існуючих проблем і високого професіоналізму фахівців, що працюють в цій сфері. Перш за все, що необхідно — визначити основні конструкти, які використовує населення для оцінки психолога та їх здатність диференціювати психологів, що виконують різні професійні завдання.

Метою роботи є дослідження особливостей сприйняття населенням психологів різної професійної спрямованості.

Дослідно-експериментальна робота проводилася у кілька взаємопов'язаних етапи. На першому — методом асоціативного експерименту визначались відмінності в сприйнятті основних характеристик образу поняття «Психолог». Досліджуваному пред'являли слово-стимул «Психолог», на яке він відповідав першими словами-асоціаціями, які приходили йому до розуму. В ході експерименту досліджуваного не обмежували рамками деякого граматичного класу в виборі можливих асоціацій. Всього було залучено 60 досліджуваних, які надали 513 слів-реакцій.

Перш за все, було здійснено ранжування названих слів в порядку частоти їх вживання. В результаті отримано 143 варіант слів-реакцій, які відрізняються за частотою. Асоціації, що проявилися тільки у 1 або 2 осіб, носять випадковий характер та обумовлені індивідуальними особливостями досліджуваними, подальшої обробки не піддавалися. В аналізі використовувалися асоціативні реакції, що проявилися не менше 3-х разів. Загальна кількість таких слів-реакцій становить 42, а їх сумарна частка в наборі отриманих асоціацій становить 62%. Досить велика кількість повторюваних слів-реакцій свідчить про певну стабільність сприйняття образу психолога.

Отримані слова-асоціації були використані для розробки методики семантичного шкалювання. Вона основана на методі семантичного диференціала, запропонованого Ч. Осгудом. Семантичний диференціал дозволяє оцінювати конотативне значення, найбільш близьким поняттям до якого у вітчизняній психологічній традиції є поняття особистісного сенсу.

Семантичний диференціал орієнтований на дослідження соціальних установок, стереотипів та інших емоційно насичених, слабоструктурованих і малоусвідомлюваних форм узагальнення. Результатом застосування семантичного диференціала є створення групового семантичного простору. Семантичне шкалювання дало змогу оцінити не стільки саме поняття «Психолог», а й сприйняття реальності, яке стоїть за ним.

При розробці методики семантичного шкалювання окрім категорій, отриманих на основі результатів асоціативного експерименту, в експериментальний набір увійшли частина шкал класичного семантичного

диференціала Ч. Осгуда і семантичного диференціала проведеного В.Ф. Петренко.

Основна схема експериментальної ситуації полягає в тому, що досліджуваний повинен розмістити тестові об'єкти (поняття «Цивільний психолог» та «Психолог ДСНС України») на вимірювальну шкалу, що задається антонімічними прикметниками типу «сильні-слабкі», «далекі-близькі» і т.д., відповідно до своєї суб'єктивної оцінки значення цього слова. Тобто, шкалювання за окремим параметром полягало в тому, що досліджуваний, оцінюючи образ «Цивільний психолог» та «Психолог ДСНС України», розміщував його між двома полюсами шкали, що містить 7 поділок. У процедурі семантичного шкалювання взяли участь жителі м. Харкова у кількості 118 осіб у віці від 15 до 46 років.

Після фіксації результатів анкетування здійснювався первинний аналіз даних. Було сконструйовано семантичні профілі шкал сприйняття образу цивільного психолога та психолога ДСНС України, з метою візуальної оцінки особливостей за окремими параметрами. Результати представлені в таблиці 1.

Таблиця 1. Семантичні профілі сприйняття образу цивільного психолога та психолога ДСНС України.

Шкали	Середні бали (m)					Шкали
	2	1	0	1	2	
веселі		•••	/			сумні
викликають гордість		•••	/	•••		викликають сором
грубі		•••	/	•••		ніжні
дисципліновані		•••	/	•••		недисципліновані
байдужі		•••	/	•••		турботливі
красиві		•••	/	•••		потворні
надійні		•••	/	•••		ненадійні
необхідні		•••	/	•••		непотрібні
небезпечні		•••	/	•••		безпечні
організовані		•••	/	•••		неорганізовані

відповідальні						безвідповідальні
пасивні						активні
пригнічують особистість						поважають особистість
сильні						слабкі
скритні						відверті
сміливі						боязкі
згуртовані						роз'єднані
суворі						ласкаві
кмітливі						дурні
викликають довіру						не викликають довіри
<p>———— психолог ДСНС України; цивільний психолог.</p>						

Згідно даних, представлених в таблиці 1, видно, що досліджувані позитивно сприймають образ психолога, середньогрупові показники майже за всіма параметрами відображають конструктивні сторони в дуеті протилежних за значенням прикметників. Тобто, спостерігається позитивна узгодженість образу психолога, тенденція до ідеалізації реального психолога населенням. З одного боку такі результати можуть бути наслідком об'єктивних чинників: наприклад, більшість психологів, з якими зустрічалися в житті досліджувані, дійсно наділені зазначеними позитивними характеристиками. З іншого боку, на нашу думку, більшість психологів не позбавлені будь-яких людських недоліків і слабкостей, і дійсно високопрофесійні психологи, можливо, зустрічаються не так вже й часто. У цьому випадку таке уявлення населенням про більшість психологів є перебільшеним і дещо ідеалізованим. Також одноманітність сприйняття образу може бути пов'язано з впливом деяких загальних для всіх факторів (наприклад, засобів масової інформації та широких соціальних уявлень про професію психолога, загальними програмами вузів та ідеологічними установками викладачів).

Також помітно, що існує ряд відмінностей в сприйнятті суспільством образів цивільного психолога та психолога ДСНС України.

Найбільш вираженими характеристиками образу цивільного психолога виступають кмітливість, відповідальність, надійність, справедливість, активність, повага особистості та виклик довіри.

Основними характеристиками образу психолога ДСНС України є кмітливість, дисциплінованість, організованість, відповідальність, сміливість та виклик гордості.

Висновки. Населення по-різному сприймають образ цивільного психолога та психолога ДСНС України. Домінуючими характеристиками образу цивільного психолога виступають кмітливість, відповідальність, надійність, справедливість, активність, повага особистості та виклик довіри. А найбільш вираженими особливостями образу психолога ДСНС України є кмітливість, дисциплінованість, організованість, відповідальність, сміливість та виклик гордості.

Література:

1. Ксенда О.Г. Образ психолога в представлении студентов-психологов / О.Г. Ксенда // Психологический журнал. – 2010. – №2. – С. 55-60.
2. Сизова И.Г. Личность и профессиональная деятельность психолога: социальные представления у различных профессиональных групп: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.03 / И.Г. Сизова. – Тверь, 1999. – 23 с.